

Rakkaus koulun arjessa

Maija Lanas, professori
Anne-Mari Väisänen tutkijatohtori
Kansainvälisyyskasvatuspäivät, Oulu 5.11.2026

Alku: Opettaja, joka opetti minulle rakkaudesta

Luennon aiheet:

- Mitä rakkaus on ja miksi siitä ylipäätään pitää puhua?
- Mitä voimme tehdä arjessa?

Rakkaus on kasvatuksen keskeinen perusta, silti sillä on koulun arjessa, suunnittelussa ja käytänteissä vähän näkyvyyttä.

(e.g. Liston & Garrison 2004)

TEORIAA: MITÄ RAKKAUS ON?

- Teko
- Tunne
- Suhde
- Poliittista
- Taito
- Suunta

Antavia tekoja (jotka valitaan itse)

- Jos ajattelemme rakkautta aina *tekoina* eikä tunteina, saadaan rakkauteen liitetyksi vastuullisuutta ja vastuuta.
- Kasvattavaa rakkautta ei ole tekojen ulkopuolella.
- Jokainen valitsee antaa rakkautta eri teoilla. Ollakseen rakkautta näiden tekojen on kuitenkin oltava *välittäviä, vastuullisia, kunnioittavia, ja tietäviä*.
- Valinta

(Hooks 2000, Chabot 2008)

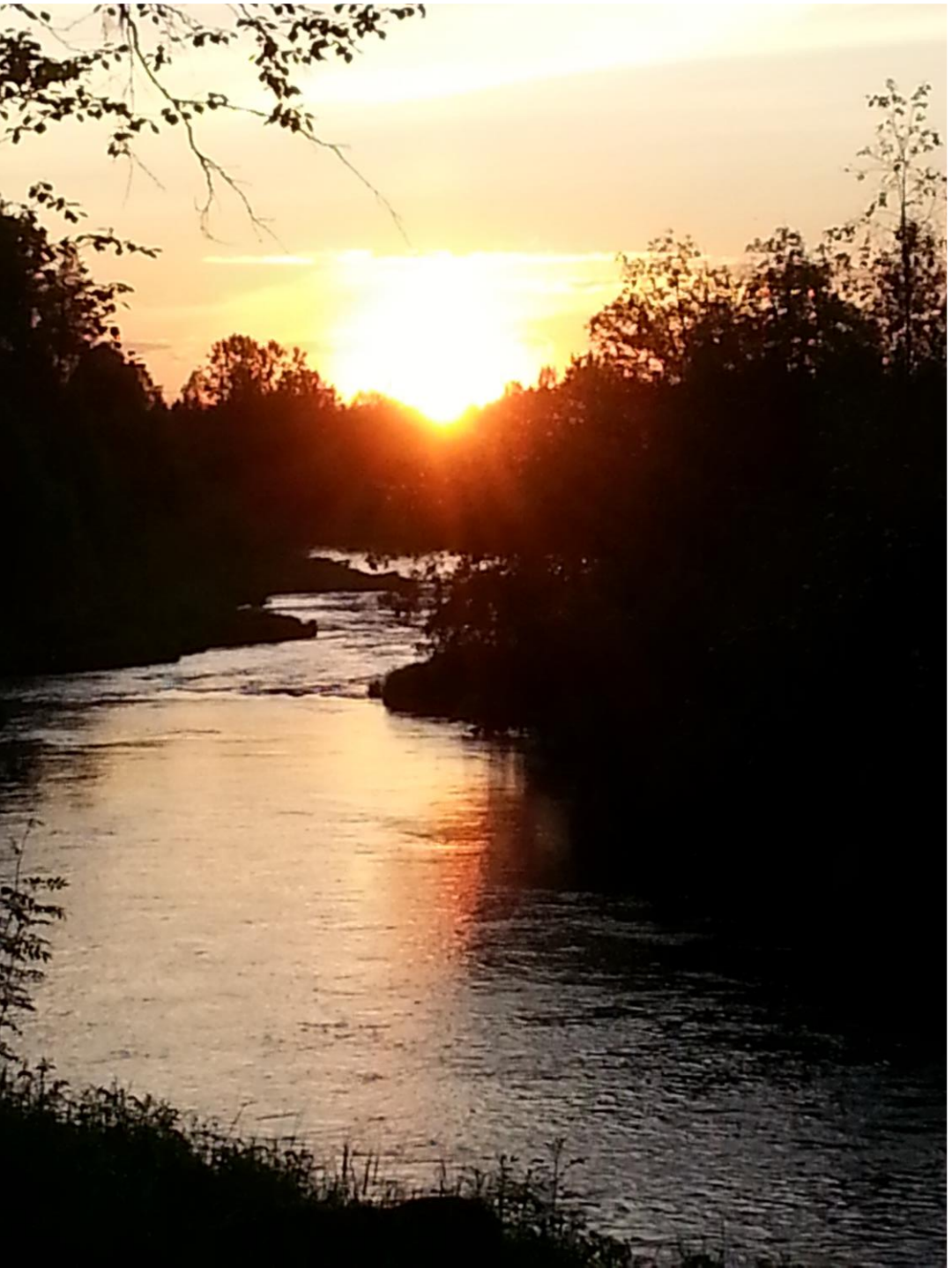

Rakkaus voi olla huomaamaton teko

Not-Leaving: An act of trust and love, often deciphered by children

(The Book Thief, Zusak 2005)

Esim. hiljaisuus, kuunteleminen tai rauhallinen odottaminen

Miksi sä et voi vaan olla siinä?

Rakkaus tunteena

Yhteiskunnallinen näkökulma tunteeseen

- Tunteet arjessa tuotettuna ruumiillistuneena yhteiskuntahistoriana
- Tunne on yhtä aikaa henkilökohtainen ja sosiaalisesti konstruoitu
- Kriittinen kysymys: Mitä tunteita minua pyydetään pitämään itsestään selvänä? Mitä minua pyydetään tuntemaan? (esim viha, huoli pelko ja näihin kohdistuva kybervaikuttaminen)
- Tunteisiin voi vaikuttaa. Voimme vaikuttaa siihen, mitä päästämme sisään, mitä ulos.

Rakkaus tunteena

- Ei pehmeä tunne.
- Ei ’puhdasta’, vaan siihen sekoittuu aina muita motiiveja, muita tunteita, joiden kanssa sitä on tarkasteltava yhdessä.
- Ei tarkoita muiden tunteiden, kuten pelon, häpeän, vihan, suuttumuksen, epätoivon kieltämistä.
- Tapa vastata vaikeisiin tunteisiin.
- Rakkauden antamiseen kuuluu aina pieni mahdollisuus kipuun (riski).

Suhde (minä-minä)

- Rakkaus ei ole henkilökohtainen tavoite, tunne tai kokemus, vaan suhde toiseen ”minään”.
- Rakkaus on olemassa vain sellaisena, kuin se suhteen molemmille osapuolille ilmenee.

- Rakkaus suhteessa sisältää usein seuraavat:
  - vähennetty paino itsellä,
  - huomioiva katse toista ja tilannetta kohtaan, ja
  - oletus että ”hyvää” on olemassa ja on rakkauden kohde

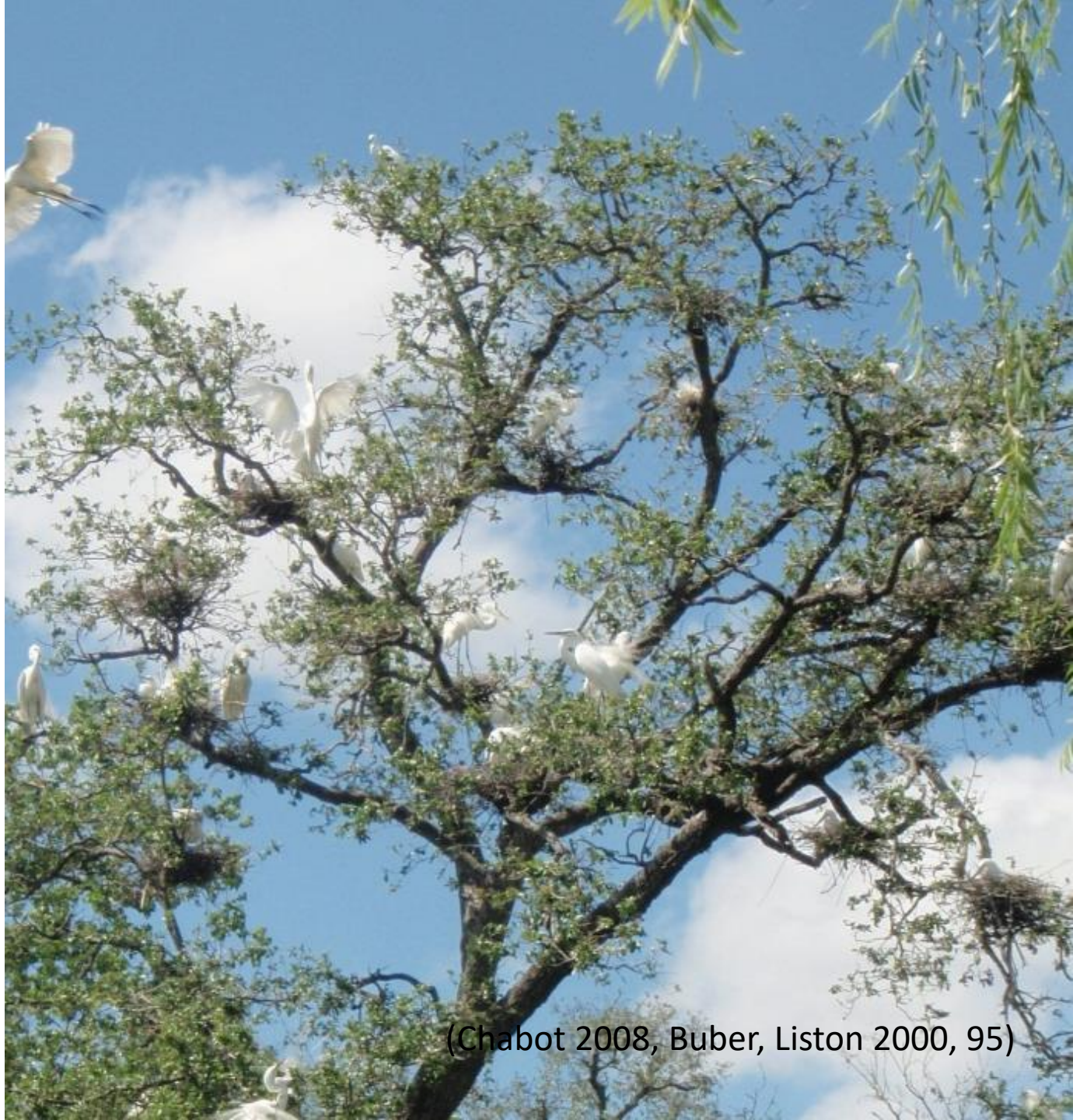

(Chabot 2008, Buber, Liston 2000, 95)

Poliittista

- Yhteiskunnallisista valtasuhteista riippuen jotkut saavat enemmän tai helpommin rakkautta ympäriltään kuin toiset.

- Resurssi, joka ei jakaudu yhdenvertaiisesti

- Se on siis vapaaehtoinen valinta, mutta olosuhteet, jossa teemme valintamme, eivät ole reilut.

Rakkautta voi opettaa ja oppia. Ihmiset eivät vaistomaisesti osaa rakastaa, vaan se on taito siinä missä muutkin. Kehittyäkseen rakkaus tarvitsee harjoitusta kuten lihas, mutta tätä ei voi tehdä yksin, vaan harjoittaminen vaatii yhteistyötä.

Rakkaus ei ole *kiinteä* taito,
keino tai päämäärä vaan
pikemminkin yhä uudelleen
opittava, aina muuttuva
suhteissa olemisen tapa - suunta

Rakkaus vrt. Välittäminen

- Välittäminen kohteellistaa: asettaa lapsen kohteeksi, välitettäväksi, ja aikuisen välittäjäksi
- Välittäminen määritellään usein top-down
- Lapsi välittäjänä jää tunnustamatta (ei lapsen ammattivelvollisuus, kuten opettajan, mutta tunnistettava)

- Rakkaus vaatii meiltä enemmän, kysyy vaikeampia kysymyksiä

Upside-down, vieläki harmittaa

Lapsi välittäjänä

- Hyvinvointi ei tule pelkästään siitä, että meistä välitetään ja meitä autetaan, vaan myös siitä, että me saamme välittää ja auttaa

→On vaikeaa, mutta tärkeää tunnistaa tilanteet, joissa lapsi välittää, auttaa, tuo hyvää ympäristöön.

→Esim poikien keskinäinen välittävä kosketus

→ Lapsen toimijuuden tunnistaminen ja tukeminen

Mä en ole puhunu kellekään tänään

Kiitos. Tuli hyvä mieli

MITÄ VOIMME TEHDÄ?

Iso kysymys: Miten helpottaa ongelmia ja miten voimme rakentaa rauhaa ja yhteisöllisyyttä toivon ja rakkauden näkökulmasta?

Arjen kysymys:

→ Mikä on rakkaudellinen vastaus tähän asiaan, näille henkilöille, tänään?

Hyvä ratkaisu vahvistaa kaikkia osapuolia

Hyvä ratkaisu on sellainen, jonka myötä

1) jokainen lähtee tilanteesta vahvempana kuin siihen saapui
2) jokainen lähtiessään kokee olonsa kuulluksi ja arvostetuksi

Ammattitaito, oppilaantuntemus, kontekstintuntemus

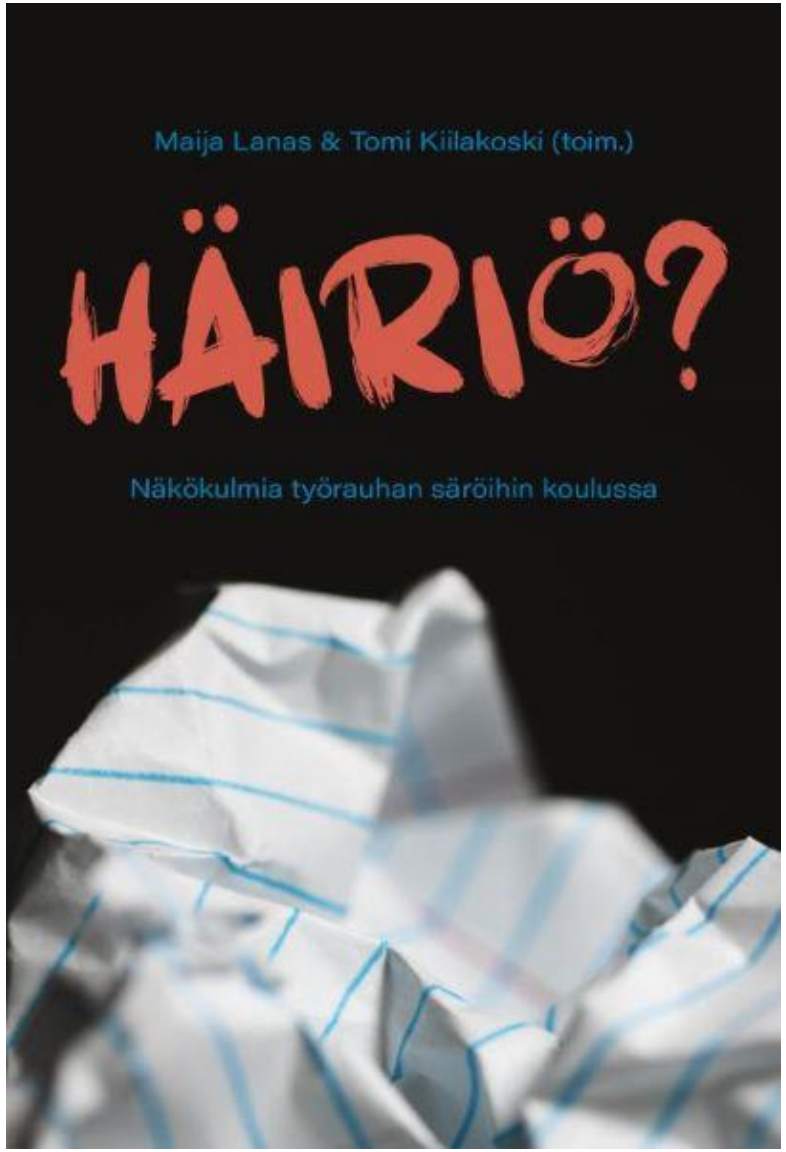

”et kyllä tuu”

→ *”Kuulin, että pyysivät minua luottamaan heihin”*

Ammattitaito, oppilaantuntemus, kontekstintuntemus

Muistiinpanot vahvuuksista

Esimerkki:

- Vaikea suhde joihinkin oppilaisiin.
- Tarve: hyvää sanottavaa vanhempainvartissa
- Myönteiset muistiinpanot omaan vihkoon työpäivän päätteeksi.
- Vaikutus näkyi oppilaissa parissa viikossa.

Anteeksipyyntö

- *”Jos asian voi korjata anteeksipyynnöllä, se ei loppuviimein ole kovin paha asia.”*
- Anteeksipyydettävän asian tekeminen, ja sen anteeksipyytäminen on yksi parhaita tapoja opettaa lapselle:
  - Anteeksipyytämisen ja -antamisen taitoa
  - Armollisuutta itseä ja muita kohtaan
  - Että hänen tunteillaan on merkitystä

Mitä tehdä koulussa lasten vertaissuhdehaasteiden helpottamiseksi :

- Sano: ”Kiitos, että kerrot, uskon mitä kerrot, ja haluan auttaa.”
- Kuuntele tekemättä numeroa. Monesti se on jopa ainoa, mitä tarvitaan
- Luo paikka, johon päästä rauhoittumaan ja palautumaan
- Ota käyttöön matalan kynnyksen ennakoiva ratkaisuajattelu yhdessä lasten kanssa:
  - Esim. "viikkopalaveri”, jossa tilaa nostaa esiin vaikeasti muotoiltavia asioita
- Luo myönteisiä ja turvallisia yhdessä olemisen tapoja, joita nähtiin useita
  - Esim. Lukuvälkkä, luokan yhteiset leikit joihin laaditaan säännöt
- Tunnista, huomioi ja sanoita lasten keinot tuottaa turvaa arkeen
- Anna myönteistä palautetta. Etenkin jos et ole hetkeen antanut. Anna mahdollisimman vähän kielteistä palautetta
- Kiinnitä huomiota parien ja ryhmien muodostamiseen (monipuoliset tavat)
- Luo selkeä rakenne arkeen, mahdollista mielekästä tekemistä ja suuntaa huomiota (esim. harrastusvälineitä)

Hyväksyminen

”Minun on hyväksyttävä, etten voi nyt asettaa tässä luokassa samoja tavoitteita kuin joku muu asettaisi jossain muualla. Lähden nyt siitä, että papatteja ei koulun alueella, eikä tupakointia.”

”Varokaa pöydän nurkkaa”

Olosuhteinen hyväksyminen sekä lapsen hyväksyminen ja kohtaaminen, vaikka tämä kokisi asioita, joita emme omasta kokemusmaailmastamme käsin ymmärrä tai edes tunnista

→ jottei lapsi häpeä

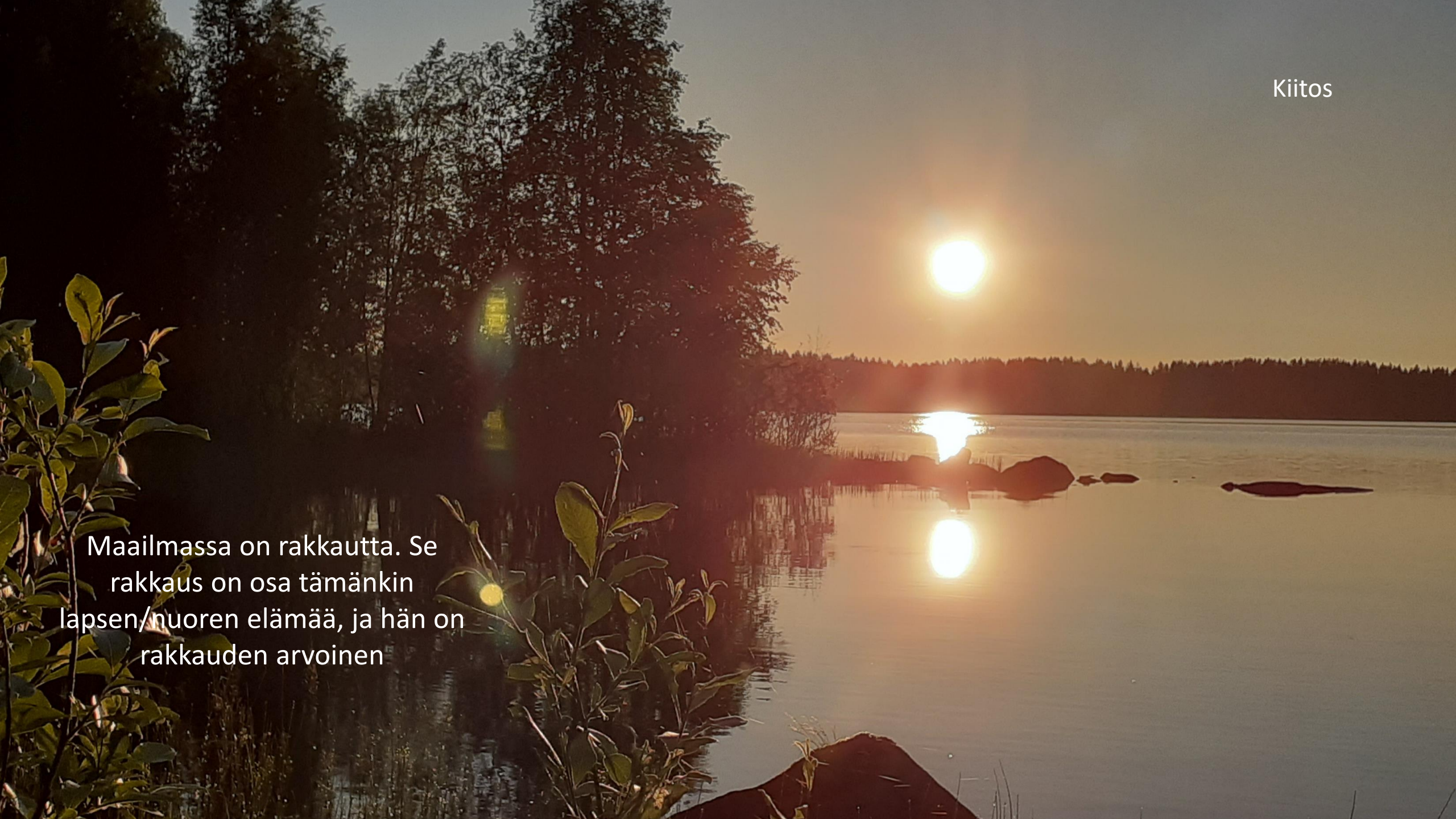
Kiitos
Maailmassa on rakkautta. Se rakkaus on osa tämänkin lapsen/nuoren elämää, ja hän on rakkauden arvoinen